

tota simul et perfecta possessio (1), quam definitionem per partes singulas enucleatam quisque in citato articulo videre poterit.

5. Quod, licet aeternitas formali, ut aiunt, careat amplitudine, posita in fluxu partium sibi succedentium, habeat tamen amplitudinem, ut vocant, virtualem infinitam, quatenus nempe ob carentiam principii ac finis aequivalet tempori infinito habenti partes ab aeterno et in aeternum sibi succedentes; aequivalet proinde in ordine ad coexistendum tempusculis et rebus creatis omnibus sibi succedentibus in infinitum. Quare res create, ex eo quod eidem aeternitati coexistant, non possunt dici simul existere in aeternitate, ac simul, prout existunt, esse Deo realiter praesentes ab aeterno, etsi semper eidem objective, ut dicitur, praesentes sint; quia non coexistunt aeternitati secundum totam ejus virtualem amplitudinem, sed solum secundum aliquam hujus amplitudinis partem, quae respondeat tali differentiae temporis, quam aeternitas secundum alias ejusdem amplitudinis partes virtualiter elapsas infinite praecessit, et infinite excedit secundum alias virtualiter elapsuras. Si eorum, quae hic adnotavimus adumbrationem quaeras, circuli centrum concipe, quod, etsi indivisibile, partibus tamen divisibilibus, seu potius punctis circuli, seu peripheriae respondet, et manet immotum, quamvis circulus circumagatur. Exemplum est S. Thoma (2).

His positis operosum non est enunciatæ propositionis veritatem ostendere, sive ex Scriptura et patribus, sive ex ratione. Nam Psal. LXXXIX, 2, dicitur: *Priusquam montes fierent, aut formaretur terra et orbis, a saeculo et usque in saeculum tu es Deus*; et Apostolus I Timoth. VI, 16, de Deo expresse dicit: *Qui solus habet immortalitatem*. Quae verba expendens S. Augustinus, tract. XXIII, n. 9. in Joan. *Quid est, interrogat, quod ait Apostolus de Deo, qui solus habet immortalitatem, nisi quia hoc aperte dixit, solus habet incommutabilitatem, quia solus habet veram aeternitatem* (3)? Tertullianus, libro

(1) Aeternitas autem dupliciter potest considerari, prout nempe est absoluta, ac prout est relativa. Absoluta est, cum spectatur citra respectum ad tempus et res creatas; relativa vero est, dum spectatur cum respectu ad tempus. Ab absoluta ableganda non solum sunt praeteritum ac futurum, sed et praesens quatenus relationem dicit ad praeteritum ac futurum; nec potest in illa concipi pars ulla, estque Dei ipsius vita unica et in eodem statu manens, seu simplicitas infinita, aut infinitudo simplicissima unius Dei viventis. Relativa autem aequat ac superat tempora omnia; et juxta hanc dicitur: *In principio erat Verbum*, etc. prout dicit relationem non ad Deum, sed ad homines, atque hoc sensu *tota simul* dicitur, cum non possit in parte temporis pars aeternitatis effluere ac pars in altera, et huc respicit definitio Boetii: *Interminabilis vita tota simul et perfecta possessio*. Hinc totum in aeternitate objective saltem praesens est, cum sit tota simul.

(2) *Contra gentes*, lib. 1, cap. 66, n. 6.

(3) Ibi S. Doctor fuse ostendit quomodo Deo soli competat aeternitas eo ipso, quod fluxu temporis careat et successione: *Quidquid, inquit, et a meliore in deterius, et a deteriore in melius movetur, non est*

Contra Hermogenem, cap. IV, aeternitatem vocat *censum Dei*, dicens: *Quis enim alius Dei census quam aeternitas?* et *Contra Marcionem*, lib. I, cap. VIII: *Non habet tempus aeternitas*; et ibidem: *Deus tam alienus est ab initio et fine, quam a tempore*. Deus, inquit, S. Gregor. Nazianz. Oratione XXXVIII, num. 11, *Deus semper erat et est et erit, vel potius semper est: nam erat et erit hujus temporis fluxus caducaeque naturae segmenta sunt* (1); sic ceteri patres apud Petavium, lib. III, cap. IV.

Quod confirmatur ex ratione, quam adducit S. Thomas loc. cit. art. 2, inquit: *Ratio aeternitatis consequitur immutabilitatem, sicut ratio temporis consequitur motum, unde cum Deus sit maxime immutabilis, ei maxime competit esse aeternum*. Ex quo principio infert, art. 3, solius Dei propriam esse aeternitatem, quia aeternitas immutabilitatem consequitur; et solus Deus est omnino immutabilis. Id ipsum evincitur ex necessitate essendi, quae Deo inest.

Sive igitur Scripturam consulamus et patres, sive rationem ipsam, patet Deum et quidem solum, vera proprieque dicta aeternitate praeditum esse, quae nempe sit sine principio, sine fine, sine mutabilitate. Quin imo S. Thomas loc. cit. pergit ostendere Deum esse suam ipsam aeternitatem. De quo argumento consuli praeterea potest Petavium, loc. cit. (2).

DIFFICULTATES.

Obj. 1. Deo interdum Scripturae tribuunt temporis successionem; sic Daniel. VII, 9, Deus dicitur *Antiquus dierum*; Apocalyps. I, 8: *Qui est, qui erat, qui venturus est*. Sic pariter 2. Deo tribuunt actiones vel praeteritas vel futuras; ergo non ita Deus aeternus est, ut omni successione temporis careat, quod concipi nulla ratione potest.

Resp. ad 1. D. Improprie ac juxta intelligentiam nostram, C. proprie ac prout Deus in se est, N. Ejusmodi enim locutiones in Scriptura semper improprie et captui nostro accommodatae adhibentur, qui in aeternitate virtualem quamdam successionis amplitudinem apprehendimus, ut de ceteris attributis diximus.

Ad 2. D. Respectu termini, ad quem referuntur, et relate ad nos, C. respectu Dei, et relate ad ipsum N. Itaque et haec improprie de Deo dicuntur habita ratione nostrae tenuitatis et infirmitatis, qua fit, ut observat S. Augustinus, ut non possimus de aeternitate cogitare et loqui nisi per ordinem ad tempus. Ceterum in Deo una semper est, eaque aeterna actio,

hoc Deus: quia neque in melius ire potest summa bonitas, neque in deterius vera aeternitas. Vera enim aeternitas est, ubi temporis nihil est. Erat autem modo hoc, et modo illud? Jam tempus admissum est, aeternum non est, etc.

(1) Θεός ἦν μὲν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται· ἄλλοι δὲ ἔστιν ἀεὶ τὸ γὰρ ἦν, καὶ ἔσται, τοῦ κατὰ ἡμᾶς χρόνου τμήματα καὶ τῆς φαντασίας φύσεως. Quod ibidem pluribus verbis prosequitur.

(2) Plura hic invenientur notatu dignissima, atque ad enodandas difficultates maxime idonea juxta veterum sententias. Cfr. etiam Lessius, *De Perfectionibus Divinis*, lib. IV.

quae cum dicit effectum in tempore vel producendum vel productum, temporis vicissitudines subit non respectu sui, sed respectu termini seu effectus in tempore producti vel producendi. Ut enim superius dictum est, dum ageretur de Dei immutabilitate, Deus voluntate sua ab aeterno et pro aeterno, ut eum schola

loquamur, tendit actu unico, simplici, invariabili ac realiter indivisibili in omnia objecta secundum omnes suos modos seu respectus, secundum quos fertur in illos (1).

(1) Cfr. Suarez, Met. disp. 1, sect. 3 et 4.

DE DEO EJUSQUE ATTRIBUTIS PARS TERTIA.

DE SCIENTIA ET VOLUNTATE DEI.

Expletis quae ad divinam substantiam ac praecipua summi Numinis attributa spectant, nativo ipso ordine ducimur ad investigandam divinam hujus substantiae operationem, quae intelligere et velle complectitur (1). Prius igitur de divina intelligentia seu scientia, deinceps vero de Dei voluntate disseremus.

CAPUT I.

DE SCIENTIA DEI.

Agentes de divina scientia duo potissime ob oculos habere debemus, ac 1. quidem ut certa ab incertis accurate discernamus, seu ea quae penes omnes catholicos explorata sunt, ab iis, quae in disputationem veniunt; 2. vero ut omnem declinemus domesticam controversiam, ut sic facilius conjunctis viribus unanimi consensione dimicare possimus adversus veros religionis hostes, qui subruere nituntur fidei ipsius fundamenta. Absouum profecto esset inter nos vires consumere, ac interea permittere, ut illi impune possint omnia moliri adversus catholicam fidem, et eo magis quod pleraeque ejusmodi concertationes obsoletae sint, nec praestet eas denuo excitare non absque aliquo unionis et charitatis detrimento. Ut propositum finem obtineamus, nitimur quae certa sunt suis argumentis confirmare, quae vero olim inter theologos agitabantur, in nonnulla scholia rejicere, quae postea subjiciemus duobus distinctis articulis.

Quae de Dei scientia dici certo possunt, revocantur ad haec praecipua capita, existentiam nempe et proprietates seu dotes, atque ad ejusdem objectum. Quae autem in controversiam vocantur, respiciunt magna ex parte ejusdem scientiae medium atque divisionem. Ut igitur perspicuitati consulamus, distinctis articulis enunciatam prima illa catholicae doctrinae capita prius complectemur, de reliquis postea dicturi.

ARTICULUS I. — De divinae scientiae existentia atque proprietatibus.

Circa divinae scientiae existentiam non est quod

(1) Ita S. Thom. 1. p. q. 14. Sic etiam vocantur perfectiones positivae, ac tres vulgo numerantur, scientia, voluntas, potentia. Cum tamen potentia sola respiciat opera, quae ad extra dicuntur, de hac propterea sermo erit in tract. *De Deo creatore*. Intelligere et velle facultates duae illae sunt, quae entibus omnibus intelligentibus insunt, ac facultates immanentes nuncupantur, quibus interna vitae actus proprii eliciuntur.

valde laboremus ad eam adstruendam, cum vix sit qui eam in dubium revocaverit, omnibus ea siquidem insita est Dei notio, ut Deus summe intelligens, imo intelligentia ipsa ac totus mens per excellentiam concipiatur. Quod attinet autem ad ejusmodi scientiae dotes ac proprietates, Scriptura ac patribus ducibus haec esse intelliguntur, ut nimirum sit simplex, immutabilis, infinita et efficax. Sic porro breviter sequentibus propositionibus eas adstruimus.

PROPOSITIO I. — *Est in Deo veri nominis scientia eaque perfectissima.*

Haec propositio ad fidem pertinet. Nam apertissime in utriusque foederis libris Dei scientia commendatur. Etenim I Reg. II, 3, dicitur: *Deus scientiarum Dominus est*; Esther XIV, 14: *Domine, qui habes omnium scientiam*; Ad Rom. XI, 33, Apostolus exclamat: *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei!* Non vacat plura congerere.

Nec minus clare id ipsum ratio evincit. Deus enim est id, quo nihil melius excogitari et concipi potest; jam vero scientia eximia perfectio est, quam melius est habere quam non habere; ergo in Deo est scientia, ac talis quae Deum deceat, id est omni imperfectione semota, et in summo gradu (1).

PROPOSITIO II. — *Scientia Dei est simplex, immutabilis et infinita.*

Haec propositio pariter ad fidem pertinet. Eo autem sensu simplex dicitur Dei scientia, quatenus non est in Deo per modum habitus aut qualitatis ei supervenientis, sed est actus et quidem purissimus, ipsaque divina substantia (2) simplicissima, quae sta-

(1) Notandum porro est scientiam duplici ratione sumi, 1. lateproomnicognitione intellectus seu mentis certa et evidenti, 2. improprie pro cognitione certa et evidenti rerum per causas. Propositio autem est de prima cognoscendi ratione, quam Deo inesse nemo est qui dubitet, aut jure a quo dubitare possit, atque hanc in Deo agnoscere ad fidem pertinere diximus. Ast non adeo res explorata est, si de altera sermo sit; non desunt enim qui eam Deo inesse negent, atque inter ceteros Vasquez in 1. p. disp. LXXXVI, n. 48, quia ejusmodi cognoscendi ratio quamdam in se includere videtur imperfectionem.

(2) Simonnet observat, quod dum ipsa scientia Dei dicitur esse substantia divina, id non esse intelligendum absolute, ac prout dicitur, simpliciter, sed cum addito, ut sit nempe divina substantia se ipsa vitaliter tendens sic.

tim omnia pervadit absque ulla mentis compositione per plures conceptus aut ratiocinatione.

Ejusmodi porro esse divinam scientiam Scriptura in primis testatur. Sap. VII, 22 dicitur: *Est in illa (sapientia) spiritus intelligentiæ sanctus, unicus, multiplex. Unicus nempè in se, multiplex respectu termini seu objectorum.* Idipsum patet tum ex eo, quod in Deo scientia nec accidens sit nec qualitas aliqua superveniens Deo, quod abhorret a summa Dei simplicitate, sed ipsa divina substantia; tritumque est illud S. Augustini dictum, lib. XV *De Trinitate*: *Nosse et esse illi unum est*; tum ex eo, quod Deus unica cognitione ac simplici intuitu omnia et quidem infinita percipiat, quare ibid. S. Augustinus: *Simul omnia videt*, inquit, *quorum nullum est, quod non semper videt* (1).

Quod autem divina scientia sit immutabilis, in primis ex Scripturis evincitur; nam Jac. I, 17 universim de Deo dicitur: *Apud quem non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio*; quod verum non esset, si Dei scientia non esset actus simplicissimus, sed novas posset acquirere cognitiones aut aliquas amittere. Hinc optime S. Augustinus, *Confession.* lib. XIII, cap. 16, inquit: *Sicut omnino tu es, tu scis solus, qui es incommutabiliter, et scis incommutabiliter, et vis incommutabiliter.* Quod confirmatur ex ipsa ratione, quia, si actus intelligendi ab ipsa divina essentia minime distinguitur, cum ista immutabilis sit, immutabilis intelligendi actus pariter sit necesse est, qui id omne ab æterno complectitur, quod cognosci potest, et omni quo potest modo cognosci, amota quacumque imperfectione.

Divinam denique scientiam infinitam esse testatur Psalmista, Ps. CXLVI, 5, dicens: *Sapientiæ ejus non est numerus*, et Apostolus ad Hebr. IV, 15: *Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus.* Sane omni finita scientia aliquid melius excogitari potest in ratione scientiæ, nempe infinita; Deus est autem ens quo nihil melius excogitari potest: ei igitur competit scientia, quæ sit absolute seu intensive, ut aiunt, atque extensive infinita.

Scientia igitur Dei tum simplex est, tum immutabilis atque infinita (2).

PROPOSITIO III. — *Scientia Dei est efficax et causa rerum.*

Prout jacet propositio, ad fidem spectat, nec ulla est in ea difficultas; si qua est controversia, hæc non

(1) Cap. xiv, his verbis, ejusmodi sit hæc scientia, aperit S. Doctor: *Sciunt ergo invicem Pater et Filius; sed ille gignendo, iste nascendo.* Et omnia, quæ sunt in eorum scientia, in eorum sapientia, in eorum essentia, unusquisque eorum simul videt; non particulatim, aut singillatim, velut alternante conspectu hinc illuc, et inde huc, et rursus inde vel inde in aliud atque aliud, ut aliqua videre non possit nisi non videas aliud; sed, ut dixi, simul omnia videt, quorum nullum est, quod non semper videt.

(2) Divinæ scientiæ excellentiam exponit Suarez, *De Deo*, lib. III, cap. 1, n. 3; Lessius, *De perfectionibus divinis*, lib. VI, a cap. 1, ad 5.

attingit nisi rationem, qua Dei scientia causa rerum dicatur et sit.

Quod ut intelligatur, prænotandum est scientiam Dei posse dici causam rerum sive adæquatam sive inadæquatam; adæquatam, quatenus esset principium immediatum, proximum ac totale productionis rerum omnium, tum nempe earum, quæ necessariae sunt, tum earum, quæ liberae, seu a libera creaturarum intelligentium determinatione pendent, adeo ut intellectus divinus a voluntate applicatus omnia immediate operetur; inadæquatam, quatenus præluceat voluntati divinæ, applicanti potentiam executivam, ipsamque dirigat. Hoc vero sensu ideo efficax et causa rerum Dei scientia diceretur, quia concurrat ad rerum effectum per modum prudentiæ et per modum artis; per modum quidem prudentiæ respectu ipsiusmet voluntatis divinæ quoad actus ejusdem liberis, seu quoad determinationes eorum; per modum artis quoad modum, quo res fieri debent. Theologi thomistæ nuncupati primo sensu affirmant Dei scientiam esse causam rerum et efficacem, nempe principium immediatum, adæquatam, vel etiam, ut dicunt, *formale*; ceteri autem, qui profitentur se assequi non posse, quomodo scientia res aliquas producat, tuentur non nisi posteriori sensu scientiam dici efficacem et causam rerum, nempe ut principium inadæquatam, partiale, mediatum, prout nempe directrix est voluntatis atque omnipotentis (1).

Rursum questio fit in scholis catholicis, utrum scientia ista, quæ est efficax et causa rerum, quæque etiam practica dicitur, spectet ad illam scientiæ divinæ speciem (nostro concipiendi modo), quæ *simplicis intelligentiæ* vocatur, quæque anterior concipitur omni decreto seu actu voluntatis, an vero ad illam, quæ *visionis* nuncupatur, quæque ejusmodi decretum seu voluntatis actum subsequitur aut approbat. Thomistæ hæc secundam sententiam amplectuntur, quia existimant scientiam Dei, ut diximus, esse rerum causam, non directricem, sed effectricem immediate; ex quorum sententia, non ideo cognoscuntur res futuræ, quia futuræ sunt, sed ideo futuræ sunt, quia cognoscuntur, scilicet in divinis decretis. Alii autem theologi contendunt scientiam efficacem esse scientiam simplicis intelligentiæ, quatenus, ut dictum est, dirigit decretum voluntatis ad res efficiendas, quia, ut aiunt, scientia visionis jam supponit res, seu objectum quod videt, non autem producit; hinc juxta hos ideo res cognoscuntur a Deo, quia futuræ sunt, non autem futuræ sunt, quia cognoscuntur; nam logice prius est aliquid esse quam cognosci, et notitia practica in aliqua semper veritate speculativa fundatur vel secundum rem, ut in nobis, vel secundum rationem, ut in Deo, nec concipi potest aliter scientiam divinam posse esse rerum effectricem nisi per modum directionis et artis, cum proprium sit scientiæ *cognoscere*, non *efficere*. Ars enim divina est actus, quo Deus, ratione,

(1) Cons. Suarez, loc. cit. cap. 9, n. 7, 8 et 9; Card. Gotti, cap. 3, q. 1 et seqq.

prius quam velit operari aliquid ad extra, sibi repræsentat exemplaria omnia, ad quorum imitationem potest ad extra aliquid moliri; jam vero talis actus est simplicis intelligentiæ, seu pertinet ad simplicem intelligentiam necessariam, et independentem ab omni decreto actuali (1).

In his porro salebris hæerere nolumus; satius ducimus propositionem nostram generaliter sumptam evincere, atque ostendere scientiam Dei efficacem esse, et rerum aliquo sensu effectricem, sive mediate per modum artis et directionis, sive immediate per modum causæ formalis.

Etenim Psalm. CIII, 24 legitur: *Omnia in sapientia fecisti*; ac Sap. VII, 21 *Sapientia omnium artifex* dicitur; et Jeremias X, 12 de Deo dicit: *Præparat orbem in sapientia sua; et prudentia sua extendit cælos*, denique Prov. VIII, 27 de se ipsa ait: *Quando præparabat cælos aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos... cum eo eram cuncta componens.* Hæc edocuit S. Augustinus, *De Trinitate*, lib. XV, cap. XIII, scribebat: *Universas creaturas suas, et spirituales et corporales, non quia sunt, ideo novit, sed ideo sunt, quia novit; non enim nescivit, quæ fuerat creaturus, nec aliter scivit creata, quam creanda. Non enim ejus sapientiæ aliquid accessit ex eis, sed illis existentibus sicut oportebat et quando oportebat, illa mansit ut erat; et alibi passim: cui consonant patres alii apud Petavium, lib. IV, cap. 11, num. 10, et seqq.*

Demum rationem theologiam suppeditat S. Thomas p. 1, q. 14, art. 8, dicens, ita se habere Dei scientiam ad omnes res creatas, sicut scientia artificis ad ea, quæ arte facta sunt vel fiunt; scientia artificis est causa rerum, quæ arte fiunt, ergo scientia Dei est causa rerum creatarum. Quæ quidem congruunt cum iis, quæ scribit S. Augustinus (tract. 1 In Joannem): *Sapientia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum artem continet omnia, antequam fabricet omnia.*

(1) Cons. Suarez, loc. cit. num. 12, ubi inquit: *Adde igitur scientiam simplicis intelligentiæ creaturarum, licet sub una ratione speculativa sit, sub alia optime dici practicam... Nam, ut scientia sit practica, necesse non est ut a sciente applicetur ad opus, sed satis est, quod de se directiva sit operis, quatenus est de re operabili, ut talis est, modo operabili, seu ostendendo modum, quo res faciendæ est, si artifex voluerit; et n. 15, prosequitur: *At vero scientia visionis per se non est practica, sed est quædam intuitiva, seu quasi experimentalis visio. Unde si consideretur in Deo, quatenus terminatur ad res actu existentes, supponit effectum earum, unde, ut sic, non facit eas. Si vero consideretur, ut de futuris est, etiam supponit futuritionem earum, et ex parte Dei supponit voluntatem aliquam, sine qua illæ res non possunt esse absolute futuræ.* Sic etiam Petavius, *De Deo*, lib. IV, cap. 7, num. 10: *Quarum duarum cognitionum, scribit, priorum nominant in scholis scientiam simplicis intelligentiæ, posteriorum visionis. Illius est ordinare res ac disponere, ac voluntatem divinam et efficientiam quodammodo gubernare, quemadmodum architectandi usum et operis institutionem ars illa, quæ est in artificis mente, moderatur ac dirigit. Posterior autem res easdem voluntate jam divina designatas et constitutas, et in aliqua temporis parte producendas, quasi existentes ac præsentis intuetur.**

Obj. 1. Deus per suam omnipotentiam cuncta creavit; ergo scientia non est causa rerum. 2. Nemo sane unquam dicit scientiam, cujus officium est cognoscere atque intueri res faciendas vel factas, res ipsas efficere. Addatur 3. Dei scientiam esse æternam, ideo si ipsa esset rerum causa, res productæ ab æterno essent, quod falsum est; ergo.

Resp. ad 1. D. A. Quoad executionem, C. quoad artem et directionem N. Tria enim ad rerum productionem concurrunt; scientia nempe, quæ præluceat voluntati, eamque per modum artis et prudentiæ determinat ac dirigit, et omnipotentia, quæ exequitur; quæ tria sic distincte ac eleganter complexus est Tertullianus in *Apologetico*, cap. XVII, dicens: *Deus totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo jussit, ratione, qua disposuit, virtute, qua potuit, de nihilo expressit in ornamentum majestatis suæ.*

Ad 2. D. sensu exposito, N. alio sensu Tr. Ad veritatem propositionis satis est, si aliquo vero sensu constet Dei scientiam esse efficacem et rerum causam, seu omnium artificem, ut Scriptura loquitur. Quod spectat ad peculiarem rationem determinandam, illud diversarum opinionum patronis dimittimus (1).

Ad 3. Dist. maj. Si scientia Dei, prout effectrix causa rerum est, esset causa necessaria, C. si libera N. Talis porro est scientia Dei, quatenus efficax et causa rerum dicitur; quare sic respondet S. Thomas, loc. cit. ad 2: *Scientia Dei est causa rerum, secundum quod res sunt in scientia. Non fuit autem in scientia Dei, quod res essent ab æterno; unde, quamvis scientia Dei sit æterna, non sequitur tamen, quod creaturæ sint ab æterno.*

ARTICULUS II. — De objecto scientiæ divinæ.

Id omne est objectum scientiæ divinæ, circa quod ipsa versatur, seu quod Deus cognoscit. Cognoscit autem se et alia extra se. Quæ vero extra Deum sunt vel sunt possibilis vel existentia, vel præterita vel futura, sive absolute ac necessario, sive libere et contingenter, sive saltem conditionate. De his ex ordine agemus; tum nempe de primario scientiæ divinæ objecto, quod est Deus ipse, tum de secundo, cujusmodi sunt cetera a Deo distincta.

PROPOSITIO I. — *Deus se ipsum perfecte cognoscit et comprehendit.*

Ac primo quidem Deum seipsum perfecte cognoscere Apostolus expresse declarat, dum (1. Cor. II, 10) scribit: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*; tum: *Quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* Sed et ratio idipsum suadet, ut enim pulchre ipse ethicus Alcino argumentabatur: *Quoniam prima mens præstantissima est, necesse est præstantissimum ei intelligibile propositum esse; nihil autem se ipso*

(1) Ceterum Suarez, loc. cit. n. 10, concludit: *«In divina scientia nullus actus cogitari potest, nisi per modum cognitionis, et quidquid aliud fingitur, sine fundamento est, et explicari non potest.»*

præstantius habet; quare semetipsum notionesque suas semper intelligit (1). Sane nihil obstat, quominus Deus semetipsum perfecte cognoscat; non objectum, cum intrinseca cognoscibilitas sit affectio entis in actu, et Deus sit maxime ens in actu; non potentia sive facultas, quum vim habeat intelligendi infinitam, divinusque intellectus identificetur cum ipsa divina essentia; ergo.

Quod autem seipsum comprehendat, ut secundo loco propositum est, sic ostendit S. Thomas, p. 1, q. 14, act. 5; Deus se ipsum comprehendit, si seipsum cognoscit, quantum cognoscibilis est; atqui sic Deus cognoscit se ipsum, quia tanta est virtus Dei in cognoscendo, quanta est actualitas ejus in existendo, utraque enim infinita est; ergo.

Dices: Ex S. Augustino (lib. LXXXIII. *Questio- num*, q. XIV): Quod comprehendit se, finitum est sibi; a qui Deus nec sibi finitus dici potest, cum sit modis omnibus infinitus; ergo.

Resp. cum S. Thoma, loc. cit. *Dist. min.* Deus non potest dici finitus sibi hoc sensu, quod intelligat se aliquid finitum esse, C. eo sensu quod facultas intelligendi non adæquet objectum intelligentiæ N. Finitus itaque Deus est sibi, quatenus ita cognoscit se ipsum, ut perveniat ad plenam cognitionem sui, et nihil supersit ipsi cognoscendum.

PROPOSITIO II.— *Deus cognoscit omnia possibilia.*

Etenim Deus, ut loquitur Apostolus, Rom. IV, 17, *vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Quod si Deus tam vocat ea, quæ non sunt, quam ea quæ sunt, tam novit ea, quæ non sunt, quam ea quæ sunt; ea enim, quæ non cognoscuntur, vocari non possunt. Sed si Deus, quæ aliquando futura sunt, cognoscit ut possibilia, cognoscit cetera omnia, quæ nunquam futura erunt, sed esse possent, si ipse vellet.

Quod confirmatur ratione cum S. Thoma, q. 14, art. 5. Deus semetipsum perfectissime comprehendit, ideoque et omnipotentiam suam; ergo distincte attingit omnia, ad quæ illa se extendit; non enim potest virtus aliqua perfecte cognosci, nisi distincte attingantur ea omnia, ad quæ virtus illa extenditur; ergo Deus distincte per intellectionem suam attingit omnia possibilia. Nam divina omnipotentia se extendit ad omnia, quibus esse non repugnat. Ergo Deus cognoscit omnia possibilia, et quidem secundum esse proprium, quod haberent, si producerentur; alioquin ea distincte minime cognosceret (2). Præterea

(1) Ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος νοῦς κάλλιστος, οὗτος καὶ κάλλιστος αὐτῶ νοητὸν ὑποκείμεθαί· οὐδὲν δὲ ἑαυτοῦ κάλλιον. ἑαυτὸν δὲ οὐκ καὶ τὰ ἑαυτοῦ νοήματα αἰεὶ νοοῖ. Apud Petav. de Deo, lib. iv, cap. 5, § 1.

(2) Tum *Contra Gentes*, lib. 1, cap. 50, tum p. 1, q. 19, art. 6, ad 2, ubi docet omnia possibilia esse in Deo virtualiter, scribens: *Quidquid potest habere rationem entis et veri, totum est virtualiter in Deo.* S. Thomæ præcesserat S. Augustinus, *De Civitate Dei*, lib. xi, cap. 10, num. 5, ubi de sapientia Dei hæc habet: « In qua sunt immensi quidam atque infiniti thesauri rerum intelligibilium, in quibus sunt omnes invisibiles atque incommutabiles rationes rerum, etiam visibilibus et mutabilibus, quæ per ipsam factæ sunt. Quoniam Deus non aliquid nesciens fecit, quod

ad scientiam infinite perfectam pertinet cognoscere quidquid cognoscibile est; atqui possibilia sunt cognoscibilia; ergo.

PROPOSITIO III.— *Deus distincte cognoscit omnia præterita, præsentia et futura sive necessaria, sive contingentia et libera.*

Hæc pariter propositio ad fidem spectat. Sic autem eam per partes ostendimus: Primo quidem quod attinet ad præterita, nota sunt Dei verba, quibus exprobrat hebræis prævaricationes, de quibus olim vindictam se sumpturum profitetur Deut. XXXII, 34: *Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis?* Si tamen respectu Dei aliquid dici potest sive præteritum sive futurum et non potius præsens. Præterea generatim de omnibus sub quacumque temporis differentia, atque utut abscondita sint, sic pronuntiat Apostolus Hebr. IV, 13: *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus;* sic Psalm. CXXXVIII, 5: *Intellexisti cogitationes meas de longe... omnes vias meas prævisti... cognovisti omnia, novissima et antiqua;* et Psalm. XXXII, 15: *Qui finxit singillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum;* nec non Sap. VIII, 8, de sapientia dicitur: *Scit præterita, et de futuris æstimat... signa et monstra scit, antequam fiant, et eventus temporum et sæculorum;* et alibi passim.

Hæc vero omnia Deum distincte cognoscere ita evincit ratione ipsa S. Thomas, loc. cit. art. 5: Deus perfecte se suamque virtutem cognoscit; virtus autem non potest perfecte cognosci nisi cognoscantur omnia, ad quæ se extendit; jam vero virtus divina se extendit ad omnia alia a Deo distincta, non solum quoad rationem communem entis, sed et quoad esse eorum formale, ut aiunt, et singulare usque ad ultimas differentias, cum sit plenitudo *essendi* et causa effectiva et exemplaris omnium et singulorum entium, et omnis differentiæ et perfectionis eorum; ergo (1).

Quod demum speciatim attinet ad futura contingentia, seu actiones libere futuras, de quibus potissimum est controversia cum sociinianis, præter allata nec de quolibet homine artifice recte dici potest: porro si sciens fecit omnia, ea utique fecit, quæ noverat. Ex quo occurrit animo quiddam mirum, sed tamen verum, quod iste mundus nobis notus esse non posset, nisi esset; Deo autem nisi notus esset, esse non posset. Cons. etiam Petav. *De Deo*, lib. iv, cap. 2, num. 4.

(1) Cons. etiam art. 6. Cfr. Petav. lib. iv, cap. 5, § 5, ubi asserti plura patrum in hanc sententiam testimonia, inter quos Clemens Alex. lib. vi. *Stromatum* sub finem, ejusmodi Dei scientiam pulchra theatri similitudine illustrat, dicens: *Καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν θεάτων γίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἐλάττων μερῶν κατὰ τὴν ἐξουσίαν τε, καὶ περιόριστον, καὶ συνόριστον, τοῦτο ἐπὶ τοῦ θεοῦ γίνεται· ὁμοίως τε γὰρ πάντα, καὶ ἑκαστὸν ἐν μέρει, μὴ προσβολῇ προσβλέπει.* id est, « Et quod in theatris usuvenit et in partibus ejusque, inspiciendo, circumspiciendo et simul aspiciendo, hoc ipsum et in Deo evenit. Nam simul conferuntur omnia, et particulatim singula applicatione una contemplatur. » Eadem similitudine utitur S. Petrus Damianus in Opusc. xxxvii, cap. 7, eamque perficit.

Scripturarum testimonia, quæ per se rem planeificent, addi possunt verba quibus Susanna (Dan. XIII, 42) Deum deprecatur: *Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant;* nec non Eccli. XXIII, 28: *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita.* Innumera insuper prædictiones, quæ in utroque fœdere leguntur, totidem sunt invictissima argumenta istius divini præscientiæ, adeo ut vere dixerit Tertullianus, *Contra Marcionem*, lib. II, cap. V: *Præscientiam Dei tantos habere testes, quantos feci Prophetas,* et S. Augustinus *De Civitate Dei*, lib. V, cap. IX: *Confiteri esse Deum, et negare præscium futurorum apertissima insaniam est.* Hinc supervacaneum ducimus cetera patrum testimonia proferre, quæ videri possunt apud Petavium, lib. IV, cap. VI.

Hic ratio pariter apertissime suffragatur; si enim aliquid vel minimum futurorum Deus a tota æternitate ignorasset, aliqua ejus scientiæ fieret in tempore perfectionis accessio, cognosceret siquidem aliquid de novo, quod antea ignorabat; atqui Deo nulla fieri potest accessio perfectionis, cum ipsius natura sit infinite perfecta; ergo.

DIFFICULTATES.

I. Obj. Adversus 1. et 2. Conclusionis partem. Nonnulli patres Deo denegare videntur ejusmodi distinctam rerum vilissimarum scientiam; etenim 1. S. Hieronymus, in cap. 1. Habacuc, ait: *Absurdum esse ad hoc Dei deducere majestatem, ut sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quotve moriantur.* 2. S. Joannes Chrysost. *Homil. XXXIV* alias XXXV in Matth. n. 2, asserit Deum capillos humano more non numerare; ergo.

Resp. N. A. Ad 1. D. et S. Doctor loquitur de divina providentia et quidem comparative, C. loquitur de scientia Dei et absolute N. Contendit nempe Hieronymus, ut ex contextu colligitur, non eandem specialem Deo subesse curam et providentiam de minutis-imis, quas recenset, rebus, ac de hominibus, quos absque dubio speciali benevolentia ac cura prosequitur; subdit enim: *Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilitatem, quam irrationabilitatem providentiam esse dicentes.*

Ad 2. Eadem esto distinctio. Eandem esse sancti Joan. Chrysostomi mentem, ejus pariter ostendit contextus; siquidem post relata verba ait: *Quid vilis illis (passeribus)? Attamen nunquam ignorante Deo capiuntur (1).*

Inst. Saltem internos animi motus ac secretas cordium cogitationes videtur Deus ignorare; alioquin 1. nec tentasset Abraham, ut dicitur Gen. XXII, 1;

(1) Τί γὰρ εὐτελέστερον ἐκείνων; φησὶ· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐκεῖνα ἀγνοῦνται ἀγροσύνης τοῦ Θεοῦ.

et post experimentum de eo captum non subdidisset Deus, ibid. v. 12: *Nunc cognovi, quod times Deum.* Sic neque Gen. XVIII, 21 diceretur de Deo: *Descendam et videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* 2. Quod a fortiori dicendum est de peccatis, deque iis, quæ entia rationis vocantur, quorum Deus esse non potest neque causa effectrix neque exemplaris; ergo.

Resp. ad 1. N. A. Ad allatas autem probationes ex Scriptura D. Nostro cogitandi ac loquendi modo, cui Deus passim se accomodat, C. in se N. Vult scilicet Deus in primo textu omnibus patefacere fidem et obedientiam Abrahæ; in altero autem horrorem peccatorum, quibus se sodomitæ inquinabant, justaque de ipsis vindictam. Si enim cortici litteræ insistere vellemus, non solum cogitationes hominum Deum laterent, sed opera ipsa, quod nec adversari contendent.

Ad 2. D. Si Deus peccata et entia rationis cognosceret in se ipsis, Tr. si in bono opposito, cujus privationes sunt peccata, vel in eorum causis, ut entia rationis N. Peccata enim, prout peccata sunt, non dicunt nisi privationem seu negationem debitæ rectitudinis, qua receditur a regula, ut suo loco exponunt theologi; hinc Deus eorum malitiam videt in bono opposito; entia autem rationis videt in eorum causa immediata, nempe in ratione nostra, cujus ipse auctor est, quæque ejusmodi sibi cudit cogitationes aut fictiones.

II. Obj. Adversus tertiam propositionis partem: Scriptura passim exhibet Deum futura libera non nisi conjecturaliter ac dubie prænunciantem prout evincunt particulae illæ dubitativæ forte, forsitan, etc. Sic Jerem. XXVI, 2 et 5: *Noli subtrahere verbum, si forte audiant et convertantur;* et, aliis omissis, Christus (Joan. IV, 10) sic Samaritanam mulierem alloquitur: *Si scires domum Dei... tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam;* et (cap. V, 46): *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi;* ergo.

Resp. D. A. Humana loquendi ratione utens atque ad contingentem ac liberam rei enunciata naturam exprimentam; C. ad significandam incertam rei enunciata cognitionem N. Sic patres eas locutiones exponunt, ut Hieronymus in caput XXVI Jeremias, et Augustinus *Enarr. in Ps. II.* Alioquin Deus nihil omnino ejusmodi ut certum prænunciasset, quod est contra factum.

III. Obj. Non pauca ut futura prænunciata sunt in sacris litteris, quæ tamen non evenerunt; exemplo sint mors Ezechiæ denunciata illis verbis: *Dispone domui tuæ, quia morieris* (Is. XXXVIII, 1.); subversio Ninives post quadraginta dies (Jon. III, 4), aliaque hujus generis; ergo.

Resp. D. A. Prænunciata sunt ut futura sub aliqua conditione sive expressa sive tacita, C. ut futura absolute N. Quod patet ex ipsis adductis exemplis. Certo enim Ezechiæ vi morbi extinctus esset, et Ninive subversa, nisi ille lacrymis suis impetrasset sanitatem, et ista egisset penitentiam.

IV. Obj. 1. Nonnulli patres apud Petavium, lib. VI. de Deo cap. VI, negarunt in Deo præscientiam futurorum, ut Augustinus, Gregorius M., alique, quibus Boetius assentitur; quin 2. et ipse S. Thomas p. 1, q. 14, art. 15, docet: *Contingens consideratum ut futurum, et nondum determinatum ad unum a propria causa, non subdit per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicumque cognoscit effectum contingentem in causa sua, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem*; ergo.

Resp. ad 1. D. Negarunt in Deo præscientiam quoad nomen et respectu objecti cognitionis divinæ, C. quoad rem et respectu objecti cogniti N. Ex eo enim quod Deo omnia præsentia sint, ejusque cognitio uno ac simplicissimo intuitu in omnia objecta feratur, prout in se sunt cum suis differentiis, intulerunt proprie in Deo ejusmodi cognitionem scientiam, non autem præscientiam, esse vocandam. Sic enim inter ceteros loquitur S. Augustinus, lib. II. Ad Simplific. q. 2: *Quid est præscientia, nisi scientia futurorum? Quid autem futurum est Deo, qui omnia supergreditur tempora? Si enim scientia Dei res ipsas habet, non sunt ei futurae, sed præsentia, ac per hoc non jam præscientia, sed tantum scientia dici potest.*

Ad 2. D. Non subdit per certitudinem alicui cognitioni creatæ, C. divinæ, cui omnia contingencia in æternitate præsentia sunt, non solum prout sunt in causis suis, ut ipse loquitur, et successive, sed etiam prout sunt actu in seipsis simul N. Talem esse mentem S. Doctoris contextus ostendit.

V. Obj. Futura contingencia possunt non evenire, ideoque nulla eorum est determinata veritas; sed quod non habet determinatam veritatem, non potest cognosci; ergo.

Resp. Dist. maj. Possunt non evenire absolute et antecedenter ad eorum prævisionem, C. hypothetice et consequenter ad eorum prævisionem N. Fuissent enim et non fuissent prævisa, quod implicat. Sic Dist. min. Quod non habet determinatam veritatem, non potest cognosci pro eo tempore, quo nondum determinatum est, Tr. pro eo tempore, quo determinatum est, N. Nulla autem determinata veritas pro eo tempore, quo determinata est, divinum intellectum fugere potest, qui totam complectitur æternitatem, proindeque et omne tempus (1).

VI. Obj. Posita præscientia Dei, actum est de humana libertate; nam quod Deus præscivit, id omnino eventurum est, cum falli non possit ipsius præscientia; ergo.

(1) Cons. Bellarm. De gratia et libero arbitrio, lib. IV, cap. 15, § 19 et seqq. ubi fatetur difficile esse determinare rationem, qua Deus futura præno-cat, imo et in hac vita fortasse incomprehensibile; et adducta auctoritate ex S. Augustino, Confession. lib. XI, cap. 18, probabile censet Deum futuras actiones liberas non videre nisi in humana voluntate: *Id enim significat, inquit, in primis Scriptura, cum dicit Deum scrutari renes et corda, Deum investigare omnes semitas nostras. Nam si videret eas in sua voluntate determinante omnia, non diceretur scrutari corda nostra, et investigare semitas, sed intueri voluntatem suam.*

Resp. N. A. Ad prob. D. Quod Deus præscivit, id omnino eventurum est vel necessario vel libere pro natura rei prævisæ, C. secus N. Præscientia enim Dei attingit res, ut sunt in sua natura. Res autem, quæ a libera voluntate pendent, natura sua sunt contingentes; eas igitur ut contingentes attingit divina scientia. Apposite S. Augustinus De libero arbitrio, lib. III, cap. IV: *Sicut tu, inquit, memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit faciendâ, quæ futura sunt*; animadvertit præterea idem S. Doctor præteriti, præsentis et futuri differentias penes creaturas esse, non penes Deum, cui totum præsens est in actu: *Apud quem (Deum) inquit, De Trinitate lib. V, cap. 16, nec præterita transierunt, et futura jam facta sunt*; igitur concludit, *In Genes. ad lit. lib. V, cap. 18: Antequam res fierent, et erant et non erant. Erant in Dei scientia, non erant in sua natura* (1). At erant in Dei scientia, ut futura erant in sua natura; humana autem nostra futura erant in sua natura libera; ea igitur ut libera prænovit, nec præscientia sua Deus necessitatem iis intulit, perinde ac si nunquam ab eo prævisa fuissent.

Atque huc refertur vulgata apud patres doctrina, quod non ideo res futurae sunt, quia Deus eas præscivit, quasi ipsius præscientia sit ratio et causa liberorum futurorum, sed ideo Deus præscivit, quia futurae sunt; ergo Dei præscientia ex doctrina patrum res libere futuris supponit, non facit. Ita Auctor Quæst. ad orthodoxos inter opera Justini, Origenes, Eusebius, Theodoretus, Joan. Chrysostomus, Joan. Damascenus, Hieronymus, Augustinus apud Tourneley, De Deo, q. 18, art. 4, concl. unica, quibus addi potest S. Anselmus, qui in lib. Concordiæ præscientiæ Dei cum libertate: *Non enim, inquit, nisi quod futurum est præscitur, quia scientia non est nisi veritatis. Quare cum dico: quia si præscivit aliquid, necesse est illud esse futurum, idem est ac si dicam: si erit, ex necessitate erit*; atque postea, exponens ejusmodi sit ista necessitas, subdit: *Non enim aliud significat hic necessitas, nisi quia quod erit, non poterit simul non esse, nempe intelligit necessitatem consequentem. Quamobrem juxta hanc doctrinam sic pariter ad propositum argumentum responderi potest: Quod prævisum est non potest non esse: D. Necessitate consequenti, nempe ad prævisionem, seu præscientiam, C. necessitate antecedenti, scilicet ad præscientiam aut prævisionem N.*

Dices primo: Interdum patres docent res ideo futuras esse, quia præsciuntur a Deo, non autem ideo præscri, quia futurae sunt, ut S. Augustinus et S. Gregorius M. locis in propositione H allatis; ergo.

Resp. D. A. In iis, quæ a Deo tanquam causa immediata pendent, quatenus Deus, ut iidem patres

(1) Ex quibus verbis patet non aliam S. Doctorum rerum præsentiam in æternitate agnovisse præter eam, quam scholastici vocant objectivam, non autem eam, quam dicunt realem et formalem, et apertissime id docet S. Augustinus toto hoc capite, et alibi passim.

loquuntur, nihil ignorans fecit, C. in iis, quæ a voluntate libera tanquam causa proxima et immediata efficiuntur N. Itaque citati patres in adductis locis loquuntur de iis, quæ a Deo produci debent, cui res ipsius sit ordinare res ac disponere, et divinam voluntatem et efficientiam quodammodo gubernare, ut inquit Petavium (1), quemadmodum architectandi usum et operis institutionem ars illa, quæ est in artificis mente, moderatur ac dirigit, quæ a scholasticis vocatur scientia simplicis intelligentiæ, quatenus res absolute, ac prout in se sunt, neque ut certo exstantes tempore cognoscit, ut discernatur ab illa scientia, quæ nostro concipiendi modo posterior est, ac res easdem jam voluntate divina designatas et constitutas, et in aliqua temporis parte producendas, quasi existentes ac præsentis intuetur, quæque scientia visionis ab iisdem scholasticis appellari consuevit. Quare cum patres affirmant res ideo futuras esse, quia Deus eas præscivit, intelligendi sunt de scientia simplicis intelligentiæ; cum vero docent ideo Deum res futuras præscire, quia futurae sunt, intelligi debent de scientia visionis; quo postremo sensu S. Augustinus, tum alibi passim, tum præsertim tractatu LIII in Joan. sic loquitur: *Si non malum, sed bonum facere voluissent (judæi), non prohiberentur, et hoc facturi præviderentur ab eo, qui novit quid sit quisque facturus*; sic alibi, ut vidimus, utitur S. Doctor comparatione memoriæ et præscientiæ humanæ ad exponendam præscientiam divinam, quæ nullam inferat necessitatem rebus præcognitis, prout nec memoria nec præscientia nostra sunt causa eorum, quæ renouiscimur vel prævidemus, ac multo minus iis inferunt necessitatem (2).

II. Dices 1. Ergo libera nostra futura sunt causa scientiæ divinæ 2. ac datur in Deo scientia contingens qua scilicet carere posset.

Resp. ad 1. D. Improprie, quatenus futurae res ipsa sua cognoscibilitate tanquam objecto definiunt ac determinant notitiam Dei, C. proprie quasi reipsa essent causa scientiæ divinæ, atque, ut aiunt, subjective N. Eatenus igitur futura libera dici possunt causa scientiæ divinæ, nempe visionis, quatenus Deus aliter prævidere non potest, nisi prout sunt futura, cognitio enim ut vera sit, debet esse consentanea ipsi rebus cognitis; quoniam, ut ait S. Augustinus, *si non contigisset id quod contingit, nullo modo id Deus præ-*

(1) Lib. IV, cap. 7, num. 40 et seqq., ubi Boëtii dictum explanat.

(2) Conclunt S. Augustino reliqui patres, apud Petavium, lib. IV, cap. 7, quorum sententia est, nullam idcirco vim rebus inferre Dei præscientiam, quod futura tanquam præsentia contempletur; idem hominis exemplo declarant, qui alterum ex alto prospicit in lubrico labentem, cujus quidem lapsus causa in eo non est, quod gradientem illum intuetur, *Non enim, inter ceteros scribit S. Hieronymus in cap. XXVI. Jerem. ex ep., quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est, Deus novit, quasi præscius futurorum. Hinc pariter receptum est ut passim, non præscientia, sed absolute scientia dicatur, prout superius notavimus.*

scisset futurum, quia non erat futurum. Unde necesse est logice seu ratione, ut aiunt, prius rem cogitari futuram, quam futura prævideatur (1).

Ad 2. D. Contingencia objectiva seu ex parte rei prævisæ, C. subjectiva seu ex parte Dei ipsius N. Distinctio patet ex dictis; ex eo enim quod objectum aliquod adesse possit vel abesse a lumine, quod illud irradiat, non sequitur lumen ipsum per se non irradiare objecta, quæ illud circumstant.

VII. Obj. Illud prænosci a Deo non potest, quod nullo modo determinatum est, neque in se, neque in suis causis; atqui talia sunt libera futura, quæ neque sunt determinata in se, cum nondum existant, neque in suis causis, quæ indifferentes sunt ad quodlibet; ergo.

Resp. Dist. maj. Quod nullo modo determinatum est, neque antecedenter neque consequenter, a Deo prænosci non potest, C. quod saltem consequenter determinatum est N. In hypothesi scilicet quod res futurae sint, eo ipso quod futurae sint, Deus eas videre debet, consequenter nempe ad liberam determinationem, quia omnia, quæ in tempore fiunt, Deo præsentia sunt in æternitate, ut dictum est: cum igitur verum sit hominem se determinaturum ad talem vel talem actionem, hoc ipso divinæ notitiæ subest. Quare licet objecta propositionum seu enunciationum de futuris contingentibus in causis suis non sint determinata, utpote nondum existentia et a causa libera dependentia, ac possint esse vel non esse, prout tamen ad Deum referuntur, necesse est illa esse, seu in Dei scientia vera sunt, siquidem sunt futura. Hæc autem placet confirmare auctoritate S. Augustini, qui in lib. XXVI Contra Faustum Manich. cap. V, tum de præteritis tum de futuris eorumque veritate sic scribit: *Non ergo est, quod vere dicimus fuisse; sed ideo verum est illud fuisse, quod in nostra sententia verum est, non in ea re, quæ jam non est. Sententia quippe, qua dicimus aliquid fuisse, ideo vera est, quia illud, de quo dicimus, jam non est. Hanc sententiam Deus falsam facere non potest, quia non est contrarius veritati. Quod si quæras, ubi sit hæc vera sententia, prius invenitur in animo nostro, cum id verum scimus, et dicitur. Sed si et de animo nostro ablata fuerit, cum id, quod scimus oblitum fuerimus, manet in ipsa veritate. Semper enim verum erit jam fuisse, quod, ubi verum erat, antequam fieret, futurum esse, quod non erat* (2).

(1) Neque enim (verba sunt S. Augustini) ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum esse præscivit; imo ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille cujus præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit. Qui si nolit, utique non peccat; sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit. De Civitate Dei, lib. V, cap. 10; et alibi passim.

(2) Cfr. S. Th. p. 1, q. 14, art. 15, ad 2, ubi rejectis aliis responsionibus concludit: *Et ideo dicendum est, quod quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum animæ, consequens est accipiendum non secundum esse, quod in se est, sed secundum quod est in anima. Ut puta, si dicam, si anima intelligit aliquid, illud est immateriale, intelligendum est, quod illud est immateriale secundum quod est in intellectu, non secundum quod est in seipso. Et similiter si*